

FILIP CHYBALSKI

Katedra Zarządzania
Politechnika Łódzka

POMIAR REDYSTRYBUCJI W MIĘDZYNARODOWYCH ANALIZACH SYSTEMÓW EMERYTALNYCH¹

1. Wstęp

Dwie podstawowe kategorie, w świetle których są oceniane współcześnie systemy emerytalne, to adekwatność dochodowa oraz efektywność, w tym stabilność finansowa. Narzędziem służącym realizacji pierwszego celu, na który składają się przede wszystkim zapobieganie ubóstwu oraz wygładzanie konsumpcji w cyklu życia jednostki, jest redystrybucja. Mimo że jest ona przez niektórych autorów uznawana za cel systemu emerytalnego [Barr, Diamond, 2006; European Commission, 2003], trudno ją traktować na równi z adekwatnością lub efektywnością. Raczej należy ją postrzegać jako bardzo istotne narzędzie, które w przypadku konieczności (w praktyce zawsze występującej) służy przede wszystkim redukcji ubóstwa wśród emerytów. Redystrybucja dokonuje się przede wszystkim poprzez wypłacanie osobom uboższym świadczeń emerytalnych wyższych w stosunku do ich wcześniejszych zarobków [Barr, Diamond, 2014, s. 36].

Celem opracowania jest zaproponowanie i ocena wskaźnika, który wspomagałby komparatywne analizy systemów emerytalnych wielu krajów pod kątem właśnie redystrybucji. Należy przy tym mieć na uwadze istotne ograniczenia w zakresie dostępności danych w sytuacji, gdy badaniu podlega kilkadziesiąt systemów emerytalnych. Główną ideą, jaka przyświeca proponowanemu podejściu w analizie porównawczej redystrybucji w systemach

¹ Projekt został sfinansowany ze środków Narodowego Centrum Nauki, przyznanych na podstawie decyzji numer DEC-2013/09/B/HS4/01516.

emerytalnych, jest uchwycenie ogólnych tendencji i ewentualne wskazanie tych systemów emerytalnych, które wyróżniają się na tle badanych pod względem poziomu lub kierunków redystrybucji. W dalszych badaniach te właśnie systemy można poddać bardziej dogłębnej analizie jakościowej, służącej identyfikacji stosowanych narzędzi z zakresu redystrybucji dochodów wewnątrz i między pokoleniami.

2. Redystrybucja – pojęcie i rodzaje

Szerokiego przeglądu definicji redystrybucji dostarcza Rutecka [2012]. Przywołując poglądy Tullocka czy Stiglitz, ale także polskich przedstawicieli nauk społecznych: Wnuka-Lipińskiego, Szumlicza, Rajkiewicza czy Handschkego, definiuje transfery redystrybucyjne jako mające charakter pieniężny, skutkujące w postaci zmiany podziału dochodów oraz dokonujące się przy udziale państwa lub innych instytucji zewnętrznych w stosunku do jednostek osiągających podlegające podziałowi dochody. Natomiast redystrybucję emerytalną postrzega jako „nierównowagę pomiędzy ceną świadczenia emerytalnego (skapitalizowaną wartością wpłaconych składek) a ustaloną aktuarialnie wartością świadczeń, w sytuacji otrzymywania przez różne grupy emerytów transferów emerytalnych netto w różnej wielkości” [Rutecka, 2012, s. 113]. Podobnie redystrybucję definiuje np. Bonenkamp [2007] dodając, że wspomniana różnica pomiędzy ceną świadczenia emerytalnego a jego ustaloną aktuarialnie wartością stanowi roczną redystrybucję pomiędzy danym członkiem funduszu emerytalnego [niekoniecznie rozumianego jako kapitałowy – przyp. autora] a pozostałymi członkami. Należy jednak dodać, że redystrybucja może zachodzić wewnątrz systemu emerytalnego, o czym wspomina Bonenkamp, lub też transfery mogą mieć pochodzenie zewnętrzne, np. w sytuacji, gdy minimalne emerytury są finansowane z ogólnych podatków, a nie ze składek emerytalnych.

Bonenkamp definiuje również trzy rodzaje redystrybucji w systemie emerytalnym. Pierwsza wiąże się z cyklem życia jednostki i faktycznie jest redystrybucją dochodów jednostki z okresu jej aktywności zawodowej do okresu starości. W tym miejscu przywołuje trzy różne koncepcje redystrybucji w cyklu życia jednostki, zaproponowane przez Borscha-Supana oraz Reila-Helda [2001]. W przypadku pierwszej, redystrybucja występuje w sytuacji odchylenia od absolutnej równowagi pomiędzy składkami a świadczeniami. W przypadku drugiej, słabszej, redystrybucja zachodzi wtedy, gdy świadczenie emerytalne nie tylko nie pozostaje w równowadze ze składką emerytalną, ale nie jest nawet do niej proporcjonalne. Trzecia koncepcja opiera się na koszcie alternatywnym i występuje wtedy, gdy obok obowiązkowego systemu emerytalnego występują alternatywne dobrowolne plany emerytalne. Wówczas różnica pomiędzy zwrotami z alternatywnych inwestycji i zwrotami z obowiązk-

kowych planów emerytalnych powinna być interpretowana jako udział podatku lub dotacji w składce emerytalnej, w zależności od tego, czy wspomniana różnica w stopach zwrotu jest odpowiednio dodatnia czy ujemna.

Trudno się zgodzić z poglądem, że w przypadku każdej jednostki mamy do czynienia z redystrybucją jej dochodów z okresu aktywności zawodowej do okresu starości. Faktycznie jest to bowiem odroczenie konsumpcji w czasie, rezygnacja z jej części w okresie składkowym na rzecz konsumpcji w okresie pobierania świadczeń. Jest to po prostu alokacja dochodu w cyklu życia lub też wygładzenie konsumpcji w cyklu życia [Góra, 2003; Barr, Diamond, 2006; Blake, 2006]. Pogląd ten, z którym autor się zgadza, prezentuje również Rutecka [2012].

Drugi rodzaj redystrybucji to redystrybucja międzypokoleniowa. Występuje ona w sytuacji, gdy jedno pokolenie zyskuje kosztem drugiego. Rutecka [2012], bazując na definicji Żukowskiego [1997] i Turnera [2005], uznaje ten rodzaj redystrybucji za pewną, zawsze występującą i to w każdym systemie emerytalnym. Wynika to stąd, że konsumpcja emerytów jest finansowana przez pokolenie pracujących, przez to emeryci więcej konsumują niż sami wyprodukują. Należy jednak zwrócić uwagę, że emeryci wcześniej opłacali składki i na tej podstawie nabyli prawo do emerytury. W związku z tym, o redystrybucji międzypokoleniowej będzie można mówić wtedy, gdy zabraknie równowagi pomiędzy skapitalizowaną wartością opłaconych składek a wartością świadczeń emerytalnych. Tę równowagę można zdefiniować w sposób mniej lub bardziej rygorystyczny, odpowiednio jako absolutną lub relatywną, o czym wcześniej pisano. Takie podejście jest spójne z podejściem przedstawionym uprzednio. Analogicznie bowiem do cyklu życia jednostki, całe jej pokolenie dokonuje odroczenia części konsumpcji z okresu aktywności zawodowej do okresu starości i jeśli zachowuje przy tym odpowiednio zdefiniowaną równowagę, nie ma mowy o redystrybucji.

Ostatnim, istotnym z punktu widzenia niniejszego opracowania, rodzajem redystrybucji, jest redystrybucja wewnątrzpokoleniowa. Ma ona miejsce w sytuacji, gdy zmiana w podziale dochodu występuje pomiędzy przedstawicielami tego samego pokolenia. Może się ona dokonywać np. poprzez finansowanie emerytur minimalnych z funduszy zgromadzonych w systemie, poprzez różnice w długościach trwania życia, ale także pomiędzy płciami poprzez stosowanie tablic unisex.

Podsumowując, w systemie emerytalnym można mówić o dwóch rodzajach redystrybucji pokoleniowej: wewnątrz- i międzypokoleniowej. Występuje ona w sytuacji nierównowagi pomiędzy skapitalizowaną wartością składek emerytalnych a wartością świadczeń. Za redystrybucję trudno uznać transfer dochodu, jakiego jednostka dokonuje z okresu aktywności zawodowej do okresu starości, oczywiście pod warunkiem, że wspomniana równowaga zostaje zachowana. W przeciwnym razie wystąpi bowiem redystrybucja, i w zależności od tego, czy jednostką zyskującą lub tracącą na tej nierównowadze będzie inny

przedstawiciel tego samego pokolenia, czy też przedstawiciel innego pokolenia, będziemy mieć odpowiednio do czynienia z redystrybucją wewnątrz – bądź międzypokoleniową.¹

3. Ocena redystrybucji poprzez jej symptomy

Redystrybucja skutkuje zmianami w podziale dochodów. W systemie emerytalnym, zgodnie z celami Otwartej Metody Koordynacji (OMK), powinna służyć realizacji celu, jakim jest zapewnienie świadczeń na poziomie nie niższym niż definiowana w sposób absolutny lub relatywny granica ubóstwa. Co więcej, zgodnie z OMK, system emerytalny powinien również zapewnić utrzymanie standardu życia z okresu aktywności zawodowej, co faktycznie oznacza odpowiednią skalę alokacji dochodu w cyklu życia. Jednak część jednostek nie będzie w stanie zrobić tego samodzielnie, tym samym realizacja celu w postaci nie tylko minimalnych, ale wręcz adekwatnych świadczeń, wymagałaby dodatkowych transferów redystrybucyjnych w kierunku od lepiej do gorzej sytuowanych. Temu ma służyć solidarność międzypokoleniowa oraz wewnątrzpokoleniowa, objawiające się właśnie redystrybucją.

Powstaje zatem pytanie, jak tę redystrybucję mierzyć i oceniać. Wychodząc od przytoczonej definicji, zgodnie z którą redystrybucja emerytalna to nierównowaga pomiędzy ceną świadczenia emerytalnego, czyli skapitalizowaną wartością składek, a ustaloną aktuarialnie wartością świadczeń, chcąc ocenić w sposób bezpośredni redystrybucję, należałoby zbadać relację pomiędzy składkami i świadczeniami dla danego pokolenia. Rutecka wskazuje na trzy grupy miar redystrybucji. Pierwsza grupa zawiera wskaźniki związane z wysokością dochodów emerytalnych i adekwatnością świadczeń i dostarcza wstępnej informacji, czy w systemie występuje redystrybucja (przykładowe wskaźniki: wskaźnik różnicowania wysokości emerytur, stopy zastąpienia). Druga grupa zawiera wskaźniki ogólnego stopnia redystrybucji (np. miara efektywnej progresywności, indeksy progresywności). Trzecia grupa mierników uwzględnia wartości przepływów emerytalnych z punktu widzenia uczestników systemu emerytalnego i wskazuje, jaki może być kierunek transferów redystrybucyjnych i ich siła (wartość przepływów emerytalnych netto, stopa oskładkowania netto, współczynnik bieżącej wartości emerytury, wskaźnik różnicowania wewnętrznych stóp zwrotu) [Rutecka, 2012, s. 135]. W analizach redystrybucji odnoszących się do pojedynczych krajów stosuje się właśnie wskaźniki oparte na relacji pomiędzy świadczeniami a składkami [zob. Bonenkamp, 2007; Mazzaferro, Morciano, 2011; Crawford, Keynes, Tetlow,

¹ Oczywiście przedstawiona klasyfikacja rodzajów redystrybucji nie wyczerpuje tej tematyki. Szerszy przegląd rodzajów i narzędzi redystrybucji Czytelnik znajdzie np. w Rutecka [2012].

2014]. Jednak w analizach komparatywnych możliwość stosowania miar opartych w sposób bezpośredni na relacji pomiędzy składkami i świadczeniami tej samej kohorty (czy pokolenia) jest dość mocno ograniczona, a często praktycznie niemożliwa ze względu na dostępność danych. Dlatego w tego typu badaniach często oceny redystrybucji dokonuje się w sposób pośredni, bez odnoszenia się wprost do równowagi pomiędzy strumieniem składek a strumieniem świadczeń. Na przykład Krieger i Traub do pomiaru wewnątrzpokoleniowej redystrybucji w 26 wybranych krajach proponują zastosować tzw. współczynnik Bismarckowski (Bismarckian Factor). Dla danych gromadzonych w ramach Luxembourg Income Study (LIS) dokonali oni porównania pomiędzy nierównościami w zakresie świadczeń emerytalnych i nierównościami w zakresie dochodów netto gospodarstw domowych, zakładając przy tym, że zostaje zachowana zasada równorzędności uczestnictwa (participation equivalence) skutkująca tym, że można porównywać dzisiejsze świadczenia emerytalne z dzisiejszymi dochodami gospodarstw domowych osób pracujących [Krieger, Traub, 2013]. Oznacza to de facto założenie, że zróżnicowanie dochodów populacji obecnie aktywnej zawodowo dobrze opisuje zróżnicowanie dochodów obecnych emerytów, ale w okresie, gdy byli oni aktywni zawodowo, czyli ich dochodów z pracy w przeszłości.

Powyższe podejście sprawia, że redystrybucja jest mierzona nie w sposób bezpośredni poprzez ocenę relacji między świadczeniami i składkami, ale w sposób pośredni, poprzez ocenę jej objawów/efektów/symptomów w postaci zmian w zróżnicowaniu dochodów w przekroju określonej populacji. Przy takim podejściu w systemie emerytalnym podejrzewa się występowanie redystrybucji wtedy, gdy w populacji emerytów zróżnicowanie dochodów jest mniejsze aniżeli w populacji aktywnej zawodowo. Metoda pomiaru oparta na takim właśnie założeniu jest prezentowana w dalszej części opracowania.

4. Propozycja wskaźnika symptomów redystrybucji opartego na mierniku S80/S20 i jego porównanie ze wskaźnikiem bismarckowskim

Obok wskaźników progresywności, opartych na ilorazie wartości współczynnika Giniego dla dochodów do dyspozycji przed transferami socjalnymi, ale z uwzględnieniem emerytur, oraz dochodów do dyspozycji przed transferami socjalnymi (i bez emerytur)², można zaproponować miarę uzupełniającą, opartą na wskaźniku nierównomierności dochodów S80/S20. Wskaźnik nierównomierności dochodów dostępny w bazie Eurostat jest szacowany dla całej populacji oraz oddzielnie dla dwóch grup wiekowych:

² przedstawionych w następnym rozdziale niniejszej monografii przez J. Rutecką.

poniżej 65 roku życia (65-) oraz w wieku 65 lat i więcej (65+). Jest on ilorazem całkowitych dochodów do dyspozycji 20% populacji (w danej grupie wiekowej lub całej populacji) o najwyższych dochodach oraz 20% populacji o najniższych dochodach. Im większa wartość tego wskaźnika, tym większe zróżnicowanie dochodów. Czyniąc następujące, konieczne dla zaproponowanego za chwilę wskaźnika, założenia:

- 1) analogicznie do Kriegera i Trauba, że w danym momencie populacja 65-dobrze obrazuje zróżnicowanie dochodów obecnej populacji 65+ w okresie, gdy była ona aktywna zawodowo, czyli gdy była populacją 65-,
- 2) wiek emerytalny wynosi 65 lat (jest to uproszczenie, ale konieczne, ponieważ nie ma danych dostępnych dla emerytów, jak np. w przypadku wskaźnika ubóstwa at-risk-of-poverty for pensioners),

sankcjonujemy porównywalność zróżnicowania dochodów w populacji 65- oraz 65+ za pomocą wskaźnika $S80/S20$ w tych dwóch grupach wiekowych. Zakładamy przy tym, że jedna z nich reprezentuje w uproszczeniu populację aktywnych zawodowo, a druga populację emerytów. Wówczas wskaźnik symptomów redystrybucji RS jest postaci:³

$$RS = \frac{S80 / S20_{65-}}{S80 / S20_{65+}}.$$

Można go interpretować w następujący sposób. Jego wartość większa od 1 sugeruje występowanie redystrybucji w systemie emerytalnym, którego symptomem jest mniejsze zróżnicowanie dochodów w populacji emerytów aniżeli dochodów w populacji aktywnych zawodowo. Wówczas można uznać, że system emerytalny wygładza dochody w przekroju populacji emerytów w ten sposób, że transfery przebiegają od bardziej do mniej zamożnych emerytów lub też pochodzą spoza systemu emerytalnego (np. z ogólnych podatków) i są kierowane do biedniejszej części populacji osób starszych. Wartość równa 1 sugeruje, że system emerytalny nie wpływa na podział dochodów i w okresie emerytalnym podział ten jest pochodną podziału w okresie aktywności zawodowej. Tym samym brak jest redystrybucji w systemie emerytalnym. Wartość mniejsza od 1 sugerowałaby natomiast, że system emerytalny pogłębia różnice w dochodach i wówczas może występować redystrybucja, ale od mniej zamożnych do bardziej zamożnych emerytów bądź też transfery pochodzą spoza systemu emerytalnego, ale nie trafiają do najbiedniejszych, lecz do lepiej sytuowanych emerytów.

Ze względu na przyjęte założenia, szczególnie to pierwsze, oraz fakt, że dane są dostępne tylko w dwóch grupach wiekowych: 65- oraz 65+, czyli

³ Wskaźnik ten autor proponował wcześniej do pomiaru skuteczności systemu emerytalnego, nazywając go wskaźnikiem relatywnej nierównomierności dochodów [Chybalski, 2012, ss. 145-146]. Niemniej dopiero w tej pracy proponował jego wykorzystanie pod kątem pomiaru redystrybucji oraz dokonał jego porównania ze wskaźnikiem bismarckowskim.

obejmują bardzo szerokie przedziały wiekowe populacji, zaproponowany miernik nazwano wskaźnikiem symptomów redystrybucji. Wspomniane założenie oznacza bowiem, że w wyjątkowych sytuacjach symptomy te (sugerowane przez wysoką wartość RS) mogą mieć charakter pozorny. Będzie tak np. wtedy, gdy wystąpi duża dynamika w strukturze podziału dochodów w kolejnych pokoleniach i obecne pokolenie pracujących nie odzwierciedlałoby dobrze zróżnicowania dochodów populacji obecnych emerytów w okresie, gdy byli oni aktywni zawodowo. Ponadto wskaźnik $S80/S20$ uwzględnia całkowite dochody do dyspozycji, czyli w przypadku emerytów również dochody czerpane z dobrowolnych oszczędności, co może pozostawać nie bez wpływu na zróżnicowanie całkowitych dochodów w przekroju całej populacji, a przez to może uzupełniać, a teoretycznie nawet w pełni zastępować, wpływ redystrybucji na to zróżnicowanie. Przy czym oszczędności mogą te różnice pogłębiać lub niwelować, czyli wpływać dodatnio lub ujemnie na wartość wskaźnika $S80/S20$ w populacji 65+. Będzie to zależeć odpowiednio od tego, czy dochody pochodzące z dobrowolnych oszczędności w większym stopniu zasilają budżety bardziej czy mniej zamożnych emerytów.

Na podstawie danych Eurostat z lat 1995-2013 (brak danych dla 2002 roku w bazie Eurostat) dla 21 krajów europejskich obliczono zaproponowany wskaźnik symptomów redystrybucji RS (tab. 1). Aby ocenić, czy wskaźnik ten jest miarodajny w zakresie pomiaru redystrybucji, otrzymane wyniki porównano z wynikami pomiaru redystrybucji wewnątrzpokoleniowej autorstwa Kriegera i Trauba [2013], którzy posłużyli się współczynnikiem bismarckowskim. Dokonali oni klasyfikacji systemów emerytalnych na bardziej i mniej redystrybucyjne na podstawie danych z lat 1978-2008, i przez to ich zbiór danych ma dość obszerną część wspólną pod względem czasowym ze zbiorem danych wykorzystanym do szacowania wskaźnika RS (część wspólną zaznaczono w tab. 1 na szaro). Dlatego można przyjąć, że porównanie powinno umożliwić ocenę podobieństwa obu klasyfikacji.

Wskutek pomiaru z wykorzystaniem wskaźnika bismarckowskiego α , jako najbardziej redystrybucyjne systemy emerytalne (czyli te najbardziej zbliżone do czystego modelu beveridgowskiego, charakteryzujące się niskimi wartościami α) można wskazać: Czechy, Danię, Finlandię (poza latami 1993-1997), Holandię, Irlandię, Luksemburg, Szwajcarię, Węgry oraz Wielką Brytanię. Wskaźnik RS jako systemy o największej redystrybucji wskazuje: Belgię, Czechy, Danię, Finlandię, Grecję (po 2003 roku), Holandię (od 2005 roku), Luksemburg, Wielką Brytanię oraz Włochy. Jako najmniej redystrybucyjne wskaźnik bismarckowski wskazuje systemy emerytalne w Austrii, Francji, Niemczech, Włoszech. Najbliższe jedności wartości wskaźnika RS, świadczące o niskiej redystrybucji, charakteryzują Austrię, Francję i Niemcy. Zbieżność wyników pomiaru oboma wskaźnikami jest więc zauważalna, szczególnie jeśli chodzi o identyfikację systemów emerytalnych o stosunkowo niskiej redystrybucyjności.

Tabela 1. Wartości wskaźnika RS dla wybranych krajów europejskich w latach 1995-2013

Kraj	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Austria	1,00	1,00	0,88	0,97	0,88	0,83	0,87	0,93	0,84	0,97	1,00	1,03	1,00	1,11	1,05	1,00	1,02	1,00
Belgia	0,88	0,91	1,00	0,88	0,95	1,05	0,86	1,29	1,15	1,37	1,24	1,15	1,32	1,15	1,05	1,33	1,25	1,26
Czechy	:	:	:	:	:	:	:	:	:	1,70	1,61	1,68	1,57	1,57	1,50	1,54	1,54	1,50
Dania	:	:	:	:	:	:	:	0,97	1,21	1,40	1,30	1,41	1,24	1,47	1,22	1,44	1,55	1,38
Finlandia	:	1,15	1,15	1,11	1,21	1,10	:	:	1,29	1,23	1,28	1,28	1,16	1,12	1,19	1,23	1,12	1,09
Francja	0,92	0,98	0,96	0,98	1,07	1,00	:	:	1,02	0,87	1,00	0,98	1,00	0,88	1,00	1,02	0,98	1,10
Grecja	0,80	0,83	0,93	0,75	0,83	0,90	0,90	1,12	1,18	1,18	1,33	1,31	1,38	1,51	1,46	1,42	1,64	1,92
Hiszpania	1,44	1,52	1,63	1,47	1,43	1,30	1,35	:	1,26	1,24	1,27	1,33	1,40	1,24	1,35	1,43	1,56	1,51
Holandia	1,02	1,15	1,06	1,03	0,97	:	:	:	:	1,24	1,18	1,28	1,28	1,21	1,23	1,15	1,19	1,16
Irlandia	1,33	1,37	1,19	1,27	1,09	1,02	0,96	1,23	1,47	1,50	1,47	1,44	1,18	1,10	1,20	1,15	1,07	1,12
Islandia	:	:	:	:	:	:	:	:	1,21	1,17	1,23	1,11	1,00	0,88	0,90	1,10	1,03	1,13
Luksemburg	1,05	1,14	1,13	1,09	1,25	1,23	1,30	1,11	1,33	1,25	1,47	1,28	1,43	1,45	1,34	1,24	1,17	1,12
Niemcy	0,92	0,85	0,90	0,97	0,97	1,00	:	:	:	1,09	1,24	1,21	1,23	1,27	1,24	1,18	1,13	1,26
Norwegia	:	:	:	:	:	:	:	1,23	1,24	0,87	0,96	1,29	1,27	1,29	1,25	1,18	1,22	1,26
Polska	:	:	:	:	:	:	:	:	:	2,00	1,71	1,70	1,59	1,53	1,49	1,49	1,49	1,53
Słowenia	:	:	:	:	:	:	:	:	:	0,89	0,94	0,91	0,92	0,89	0,94	0,94	0,94	1,03
Szwajcaria	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	0,96	0,89	0,79	0,96	0,88	0,89	0,91
Szwecja	:	:	:	:	:	:	:	:	1,14	1,21	1,28	1,21	0,94	1,16	1,16	1,09	1,09	1,12
Węgry	:	:	:	:	:	:	:	:	:	1,65	1,79	1,44	1,46	1,42	1,38	1,52	1,56	1,61
Wlk. Brytania	1,04	1,09	1,12	1,26	1,32	1,29	:	:	:	1,33	1,15	1,26	1,21	1,32	1,28	1,17	1,21	1,26
Włochy	1,35	1,21	1,37	1,23	1,21	1,32	1,22	:	1,36	1,29	1,24	1,24	1,20	1,15	1,31	1,43	1,37	1,41

Źródło: obliczenia własne.

5. Podsumowanie

Ze względu na bardzo ograniczoną dostępność danych porównywalnych w przekroju międzynarodowym, analizy komparatywne redystrybucji w systemach emerytalnych są rzadko spotykane w literaturze. Badacze skupiają się przede wszystkim na ocenach redystrybucji konkretnych krajów. Zaproponowany wskaźnik redystrybucji stanowi pewne uzupełnienie wspomnianej luki o charakterze metodycznym, aczkolwiek ostrożność sugeruje traktować go raczej jako miernik symptomów redystrybucji, a nie miernik mierzący w sposób bezpośredni redystrybucję. Stąd też jego nazwa. Umożliwia on dokonywanie analiz porównawczych i identyfikowanie spośród wielu systemów emerytalnych tych, które w oparciu o istotną (nieistotną) różnicę nierównomierności dochodów w populacji emerytów 65+ względem populacji 65- są „podejrzewane” o wysoką (niską) redystrybucyjność. Dopiero dogłębna analiza pozwala zidentyfikować rodzaj transferów redystrybucyjnych oraz stosowane narzędzia redystrybucji.

Zaproponowany wskaźnik klasyfikuje systemy emerytalne ze względu na ich redystrybucyjność w znacznym stopniu zbieżnie z podobną klasyfikacją opartą na wskaźniku bismarckowskim, mimo że oba wskaźniki są szacowane w oparciu o zupełnie inne dane. Jego główną zaletą jest wspomniana wcześniej możliwość wykorzystania do porównywania wielu systemów emerytalnych. Wadą natomiast jest pomiar nie tyle redystrybucji, ile jej symptomów. Na korzyść zaproponowanego wskaźnika przemawia również fakt, że nie ma charakteru miernika syntetycznego, szacowanego w oparciu o dane poddane wcześniej normalizacji. Przez to umożliwia on nie tylko porównania w przekroju krajów, ale także porównania czasowe, w tym identyfikowanie tendencji w kształtowaniu się objawów redystrybucji.

Literatura

- [1] **Barr N., Diamond P.:** *Reformy systemu emerytalnego. Krótki przewodnik*, Polskie Towarzystwo Ekonomiczne, Warszawa 2014.
- [2] **Barr N., Diamond P.:** *The economics of pensions*, Oxford Review of Economics Policy, Vol. 22, No. 1, 2006, ss. 15-39.
- [3] **Blake D.:** *Pension Economics*, Pension Institute, West Sussex 2006.
- [4] **Bonenkamp J.:** *Measuring Lifetime Redistribution in Dutch Occupational Pensions*, Netspar Discussion Paper 2007-036.
- [5] **Borsch-Supan A., Reil-Held A.:** *How much is transfer and how much is insurance in a pay-as-you-go system? The German case*, Scandinavian Journal of Economics, Vol. 103, 2001, ss. 505-524.
- [6] **Chybalski F.:** *Skuteczność i efektywność systemu emerytalnego. Koncepcja analizy i próba pomiaru*, Wydawnictwo Politechniki Łódzkiej, Łódź 2012.

- [7] **Crawford R., Keynes S., Tetlow G.:** *From Me to You? How the UK Pension System Redistributes?* Institute for Fiscal Studies Working Paper W14/20, London 2014.
- [8] European Commission, *Adequate and sustainable pensions*, Publication Office, Luxembourg 2003.
- [9] **Góra M.:** *System emerytalny*, Polskie Wydawnictwo Ekonomiczne, Warszawa 2003.
- [10] **Krieger T., Traub S.:** *The Bismarckian Factor: A Measure of Intragenerational Redistribution in International Pension Systems*, CESifo Dice Report 1, 2013, pp. 64-66.
- [11] **Mazzaferro C., Morciano M.:** *Measuring intra-generational and inter-generational redistribution in the reformed Italian social security system*, Ministry of Economic and Finance Working Paper 11, Rome 2011.
- [12] **Rutecka J.:** *Zakres redystrybucji dochodowej w ubezpieczeniowym systemie emerytalnym*, Oficyna Wydawnicza, Szkoła Główna Handlowa w Warszawie, Warszawa 2012.